

SUMMARY

GERENDAL AND GEULDAL,
IMPRESSION OF THE 2002 SURVEY

This overview presents some results of a two-day field survey, held from 31 May to 2 June, 2002, at the Gerendal and Geuldal brook valleys in the south of the province of Limburg. The article does not pretend to be a full review, but provides a short impression and discusses the most spectacular observations of plants, mollusks, mammals, herpetofauna, dragonflies and butterflies made in the areas. Important butterfly observations included the Mazarine blue (*Polyommatus semiargus*), in a meadow near

Valkenburg, and *Thyris fenestrella*, which has its northernmost populations in this region. Another spectacular finding was that of the Club-tailed dragonfly (*Gomphus vulgatissimus*) – the first observation of this species in the southern part of Limburg.

LITERATUUR

- AKKERMANS, R.W., R.A.J. PAHLPLATZ & K. VELING, 2001. Dagvlinders in Limburg. Verspreiding en ecologie 1990-1999. Natuurhistorisch Genootschap in Limburg/De Vlinderstichting, Maastricht/Wageningen.
- COELEN, J.E.M. VAN DER (RED), 1992. Verspreiding en ecologie van amfibieën en reptielen in Limburg. Natuurhistorisch Genootschap in Limburg/Stichting RAVON, Maastricht/Nijmegen.
- CORTENRAAD, J. & T. MULDER, 1998. Actualisering van de lijst van bedreigde planten in Limburg. Natuurhistorisch Maandblad 87(7): 161-170.
- DAM, I. VAN, W. KOOPMAN & J. SCHAFFERS, 1995. Dag-

- actieve nachtvlinders. Uitgeverij KNNV, Utrecht.
- ELLENBROEK, F. 1997. Terugkeer van het Klaverblauwtje in Limburg. Natuurhistorisch Maandblad 86(7):180-183.
- GERAEDS, R.P.G., 2003. Perspectieven van de Roer voor stroominnende libellen. Natuurhistorisch Maandblad 92(9): 227-233.
- GITTENBERGER E., W. BACKHUIS & W. RIPKEN, 1984. De Landslakken van Nederland. Uitgeverij KNNV, Utrecht.
- HERMANS, J.T., R.W. AKKERMANS, F. MERTENS, J. VAN DER WEELE, & H.W.G. HEIJLIGERS, 2004. Werkatlas Libellen in Limburg. Inventarisatiegegevens periode 1977-2003. Stichting Natuurpublicaties Limburg, Roermond.
- KAMP, O.P.J.H. OP DEN, 2002. Een nieuwe vondst van het Klaverblauwtje (*Polyommatus semiargus*). Natuurhistorisch Maandblad 91(8):191-194.
- MEIJDEN, VAN DER R., B. ODÉ, C.L.G. GROEN, J.-P. M. WITTE & D. BAL, 2000. Bedreigde en kwetsbare vaatplanten in Nederland. Basisrapport met voorstel voor de Rode Lijst. Gorteria 26 (4): 85-208.
- WESTREENEN, F. VAN, 1996. Het Gerendal. In: Bossenbroek, Ph., J. Hermans, J. Smits, S. Vorstermans & F. van Westreenen. Het land van Peel en Maas, Staatsbosbeheer, Roermond.

M E D E D E L I N G E N

PADDENOVERZETACTIES IN
LIMBURG

In Limburg worden vrijwilligers die actief zijn met paddenoverzetacties sinds twee jaar ondersteund en begeleid door de stichting Instandhouding Kleine Landschapselementen in Limburg (IKL). De stichting IKL wil lokale vrijwilligers en vrijwilligersgroepen hiermee actief betrekken bij de bescherming van amfibieën. De ondersteuning vloeit voort uit een raamplan voor soortenbescherming door vrijwilligers, dat in overleg met de provincie Limburg is opgesteld. Doel van het plan is het bevorderen van actieve bescherming van beschermde en bedreigde planten en dieren door lokale vrijwilligers en vrijwilligersgroepen. Naast dat een grote groep vrijwilligers met de paddenoverzet wordt bereikt, levert deze activiteit ook veel gegevens op over het voorkomen

van soorten en hun aantallen (STICHTING IKL, 2004).

Tijdens de paddenoverzetacties (figuur 1) wordt vaak gewerkt met schermen. Het voordeel hiervan is dat alle amfibieën die het scherm moeten passeren op weg naar het voortplantingswater worden onderschept. Het plaatsen van schermen is hierdoor ook een goede natuuronderzoeksmethode die regelmatig wordt toegepast. Het overgrote deel van de overgezette dieren bestaat in Limburg uit Gewone padden (*Bufo bufo*; zie tabel 1). Deze soort kent een massale trek en wordt hierdoor vaak overreden op wegen aangetroffen. Uit onderzoek in Belgisch Limburg blijkt dat bij een verkeersintensiteit van tien auto's per uur, tussen 14% en 18% van de overstekende padden worden overreden (SCHOPS, 1994). Dit vormt voor veel vrijwilligers de drijfveer voor het starten van een overzetactie.

Tijdens de paddenoverzetacties worden naast algemene soorten ook zeldzame soorten aangetroffen, zoals de Kamsalamander (*Triturus cristatus*) en de Boomkikker (*Hyla arborea*). Beide soorten komen voor in het natuurgebied de Doort in Echt. De Boomkikker wordt hier tijdens de paddentrek slechts bij toeval aangetroffen. Door met de zuignappen op de tenen klimmen zij over het scherm waardoor de kans op een waarneming klein is. Dit in tegenstelling tot de Kamsalamander. In de Doort worden alle Kamsalamanders die van oost naar west trekken, tegengehouden door het scherm en vallen vervolgens in de emmers. In 2003 werden 549 exemplaren aangetroffen. Dit zijn veel meer dieren dan tot nu toe konden worden aangetoond met schepnetinventarisaties. Omdat het scherm slechts aan één kant van het voortplantingswater staat, is de populatie in werkelijkheid groter dan de aangetroffen 549 exemplaren.

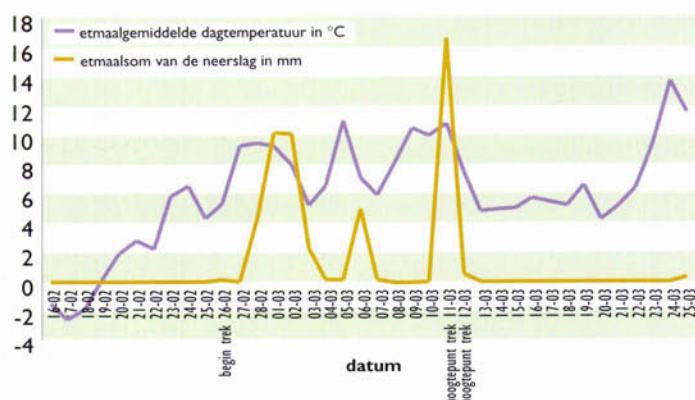

FIGUUR 1
Paddenoverzetactie in Grathem (foto: J. Kluskens).

TABEL 1

Totaal aantal overgezette exemplaren in Limburg per soort voor de jaren 2003 en 2004.

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Totaal 2003	Totaal 2004
Kikkers en padden			
Gewone pad	<i>Bufo bufo</i>	17.349	19.025
Bruine kikker	<i>Rana temporaria</i>	1.449	2.627
Groene kikker synklepton	<i>Rana esculenta synklepton</i>	58	37
Boomkikker	<i>Hyla arborea</i>	15	7
kikker (onbekend/ niet gedetermineerd)	-	27	19
Salamanders			
Alpenwatersalamander	<i>Triturus alpestris</i>	414	381
Kleine watersalamander	<i>Triturus vulgaris</i>	1.232	1.859
Kamsalamander	<i>Triturus cristatus</i>	549	220
salamander (onbekend/ niet gedetermineerd)	-	15	15
Totaal		21.108	24.190

FIGUUR 2
Weergegevens van vliegfeld Beek voor de periode van de paddentrek in 2003 (bron: KNMI, Beek).

Ook kon de Kamsalamander door de paddenoverzetacties voor het eerst weer worden aangetroffen in het natuurgebied Het Broekje bij Sint Joost. Wanneer kleine aantallen van een soort voorkomen, zoals in het Broekje, is de kans om een soort aan te treffen met een schepnet klein. Het plaatsen van een paddenscherm vergroot in zo'n geval de waarnemingskans.

Bij vergelijking van de resultaten van de vrijwilligers en de temperatuur- en neerslaggegevens van het KNMI op vliegfeld Beek uit 2003 kunnen direct overeenkomsten gezien worden (figuur 2). De meeste groepen registreerden de start van het paddenseizoen rond 27 februari. In de grafiek is goed te zien dat op dat moment de temperatuur boven de 8°C uitkomt en dat er na een periode van droogte weer neerslag valt. De piek in neerslag en de hoge temperatuur op 11 en 12 maart betekende ook een piek in de paddentrek. Op deze twee dagen werd bijna 20% van het totaal aantal dieren overgezet.

In het voorjaar van 2005 zullen de 200 vrijwilligers verspreid over de gehele provincie weer hun schermen opzetten. Dagelijks zullen zij 's morgens en 's avonds de emmers controleren. Hierbij kan hulp van Genootschappers gebruikt worden bij het determineren en registreren van de soorten. Duidelijk is dat een goede paddenoverzetactie kan bijdragen aan het verspreidingsbeeld van de Limburgse amfibieën.

LITERATUUR

SCHOPS, I., 1994. Reeds 13 jaar Paddenoverzetacties in Limburg. In: J. Stevens (red.) LIKONA, Limburgse Koepel voor Natuurstudie, Jaarboek 1994. Provincie Limburg, Hasselt.

STICHTING IKL, 2004. Jaarverslag paddenoverzetacties in Limburg 2003 en 2004. Stichting Instandhouding Kleine Landschapselementen, Roermond.

Henk van Kuijk,

Stichting Instandhouding Kleine Landschapselementen, Roermond

VLINDERCOLLECTIE JOS STEVENS GESCHONKEN AAN HET NATUURHISTORISCH MUSEUM

In het voorjaar van 2003 werd de collectie van het Natuurhistorisch Museum Maastricht verrijkt met de collectie Stevens, een opvallende verzameling Europese dagvlinders (figuur 1).

Jos Stevens, geboren (1954) en getogen in Valkenburg, begon op 16-jarige leeftijd vlinders te verzamelen in zijn eigen omgeving. Al snel bouwde hij een collectie op van de Nederlandse dag- en nachtvlinders. Begin jaren tachtig van de vorige eeuw schakelde hij helemaal over op dagvlinders. Zijn nachtvlinders verdeelde hij onder collega-verzamelaars, en wat de dagvlinders betreft vergrootte hij zijn actieradius aanzienlijk. In de jaren tachtig en negentig maakte hij veel buitenlandse reizen, waarbij het Zwitserse Wallis met zijn ongekende vlinderrijkdom onbetwist favoriet was. In 1981 stond Jos aan de wieg van de vlinderstudiegroep van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg. Als voorzitter leidde hij deze club van 1981 tot 1985. Het was voor het eerst dat Limburgse vlinderkenners in georganiseerd verband hun kennis bundelden ten behoeve van

het regionale natuurbeheer. Zijn veldwerk resulteerde in deze periode onder andere in een publicatie over het voorkomen, de biologie en de leefwijze van de Sleedoornpage (*Thecla betulae*) (toen nog 'Berkepage' geheten), een soort met een verborgen leefwijze, waarover destijds schrikbarend weinig bekend was (STEVENS, 1986).

Jos was een verzamelaar in de meest zuivere zin van het woord. Zijn drijfveren waren niet wetenschappelijk of ecologisch; zijn bedoeling was om een collectie bijeen te brengen die een zo volledig mogelijk beeld gaf van de samenstelling van de Europese vlinderfauna. Met goed geprepareerd en goed gedocumenteerd materiaal. En dat is gelukt. De collectie valt op door haar volledigheid, maar niet minder door haar visuele aantrekkelijkheid. Het opvallend formaat van de laden (25 laden van 90 x 45 cm) draagt daar zeker aan bij.

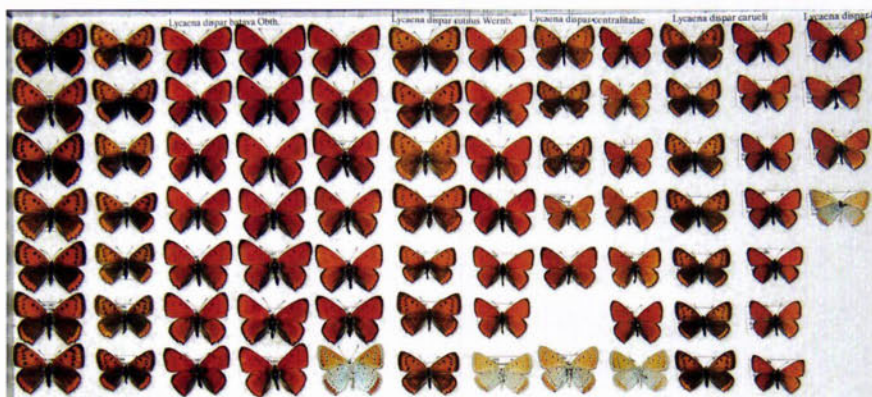
In de jaren negentig kreeg Jos in toenemende mate last van rugklachten, die uiteindelijk zo ernstig werden dat niet alleen zijn werk maar ook zijn hobby, met name het veldwerk, onmogelijk werden. Zijn collectie, inmiddels overigens behoorlijk compleet, werd noodgedwongen een afgesloten geheel. Hij besloot er afstand van te doen.

Voor het museum is de collectie een dubbele aanwinst: enerzijds is het een relatief volledige referentiecollectie van de Europese dagvlinders, iets wat in Maastricht nog ontbrak. Anderzijds geeft de collectie, ook voor de leek, op indrukwekkende wijze een indruk van de kleuren- en vormenrijkdom bij vlinders. De collectie zal integraal, in de originele kast en laden, bewaard blijven.

LITERATUUR

STEVENS J.A.M. 1986. Het voorkomen en de leefwijze van de Berkepage, *Thecla betulae* Linnaeus, in Zuid-Limburg. Natuurhistorisch Maandblad 75 (2): 30-34.

Frans Cupedo, Geulle

FIGUUR 1 De trots van de collectie: de Grote Vuurvlinder (*Lycaena dispar* L.).